

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1092

מסכת שבת נ"א - נ"ז ♦ דמאי ו', ד' - ו', י'

בס"ד ב', אייר תש"פ

השבוע בגליון

♦ הוכחת חוטא שימשיך במעשיו
♦ קבלת לשון הרע בדברים הניכרים

♦ גדרים וסייגים בחובת התוכחה

♦ משחק הקלאס בשבת
♦ מחשבת קטן

דבר העורך

ברוך אתה ה' נותן התורה

שיעול תוקפני פרץ מגרונו. מיטרי קולו היגיעים כבר לא הביעו מחאה רמה על השימוש התכוף שנעשה בהם. בקול ענות חלושה, היה ר' זלמן נאנח ומשתעל וחוזר חלילה. **חנות** הבדים שברשותו ידעה ימים קשים יותר מאלו, אך מעולם לא היתה תקופה קשה ארוכה כל כך. זה חדשים אחדים שלא פקד את חנותו, כף רגלו לא ירדה על הקרקע, בהוראתו החד-משמעית של הדוקטור מן העיר הגדולה. הוא, הדוקטור, הבטיח, כי אם יאות זלמן לציית לכל אשר יצווה עליו, יחלים ויחזור לבריאותו המלאה. הבעיה היא רק הזמן. **בינתיים**, בעודו במיטתו, התנהלה החנות כמו שהוא תיאר לעצמו שתתנהל בעשור האחרון לחייו. הוא כבר ראה עסקים כאלו. אנשים פתחו עסק בתקופת פריחתם, פיתחו אותו, רכשו קהל לקוחות נאמן, סוחרים התדפקו על מפתן דלתם כדי להציע להם סחורה במחיר מוזל והכל היה נראה טוב. גלגל הזמן התקדם והם נותרו מאחור, הפכו נרגנים כאשר לא הבינו הכל, והפכו לרגזנים כאשר קהל הלקוחות התמעט. בתקופה זו נוהלה חנותו לסירוגין, על ידי אמו הישישה ועל ידי בתו הבוגרת, ומן הדוחות

דף נ/א חרויות של דקל

משחק הקלאס בשבת

האם נתנו אי פעם את דעתנו לכך, שיתכן שחפצים שונים שילדינו משחקים בהם, בשבת הרי הם "מוקצה"? הבה נבדוק את הדברים!

דיוננו מתמקד בחפצים שלא נוצרו לצורך משחק, ומבוגר אינו מייחס להם כל חשיבות; גלעיני מישמש, מקלוני ארטיק, אבנים המועברות על ידם בדחיפת רגל תוך כדי קריאות גיל, ועוד. סוגיה שלמה מוקדשת בגמרתנו לברר כיצד יש לייעד חפץ נטול-ערך, אשר הוא "מוקצה", לתשיש מסויים, וכך להתירו בשימוש.

בגמרתנו מבואר כי ענפי דקל הם מוקצה, ואסור לטלטלם בשבת. אולם, אם בעל הענף ייחדו מבעוד יום לשימוש המותר בשבת, שוב אינו מוקצה.

הראשונים מעירים, כי בגמרא להלן (קמב/ב) מבואר, כי אבן שהונחה על חבית כדי לכסותה, נחשבת מוקצה, ואף החבית עצמה היא מוקצה, מפני שהיא בסיס לדבר האסור - לאבן. מדוע ייעוד האבן כמכסה לחבית, לא הסיר ממנה את תווית המוקצה?

הראשונים נחלקו במסקנה שיש להסיק מגמרא זו. הרשב"א (שו"ת ח"ה סימן רכ"ה) כותב, כי דווקא ייעוד לשימוש קבוע מפקיע את החפץ מהגדרת "מוקצה", והגמרא להלן עוסקת באדם המייעד את האבן ככיסוי לחבית לאותה שבת בלבד ולא לזמן מרובה. ואילו הר"ן (דף כ"ג בדפי הרי"ף) כותב, כי די בייעוד החפץ לשימוש באותה שבת בלבד, ואף על פי כן יחוד האבן ככיסוי לחבית לא הועיל להפקיעה מדין "מוקצה", מפני שאין דרך בני אדם להשתמש באבן ככיסוי לחבית.

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יצחק שנוור** הי"ד ב"ר אהרן ורצה הי"ד

נלב' ע"ד באייר תש"ח **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידינו הר"ר **אבי שנוור** ומשפ' שיחיו - סביון

נר ה'
נשמת
אדם

לעילוי נשמת

מרת **בילא** ע"ה

ב"ר רפאל ז"ל

נלב' ע"ד אייר תשע"ג

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **בלה רחל פרנקל** ע"ה

ב"ר פישל ז"ל

ג' אייר תשע"ד

תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **רייצא רחל סימינובסקי** ע"ה

ב"ר דוד אליהו ובאשה טופל ז"ל

נלב' ע"א באייר תשס"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק דוד ברצלור** ז"ל ב"ר אהרן ז"ל

נלב' ע"ב באייר תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

השולחן ערוך (או"ח סימן ש"ח סעי' כ"ב) מביא את שתי הדעות, והמשנה ברורה (שם ס"ק צ"ז) כותב, כי במקום הצורך אפשר להקל כדעת הר"ן. יצויין, כי כאשר מייחדים חפץ למשחק קבוע למשך תקופה, ולא ליום אחד בלבד, לכאורה, אין כל מניעה לשחק בו בשבת, שאינו "מוקצה" לכל הדעות.

מחשבת קטן: כל זאת, "לכאורה" בלבד, שכן, עדיין לא בדקנו אם מחשבתו של קטן מחשבה היא. האם קטן המייחד חפץ לשימוש מסויים, גורם לכך שהחפץ אכן מיועד לאותו תשמיש?

ובכן, בעל תוספת שבת (סוף הפתיחה לסימן ש"ח) כותב, כי בכל מקום שבו נפסק שמחשבה מועילה לייחד חפץ לתשמיש מסויים, "צריך שתדע דמיירי דווקא בגדול ולא בקטן, דקיימא לן, קטן יש לו מעשה ואין לו מחשבה!" (ראה גם פרי מגדים פתיחה כוללת להל' יו"ט, החלק השני, פ"א אות ו').

העולה מדברינו עד כה, כי אין להתיר לילדים לשחק בשבת בחפצים שמטבעם הם "מוקצה", אף על פי שיוחדו למשחק מבעוד יום על ידי הילדים. רק חפץ שנעשה בו מעשה על ידי ילד, כגון, שהוא שייך את האבן לצורך משחק, הרי הוא מייעדו למשחק ומפקיעו מדין "מוקצה", מפני שאף על פי שמחשבת קטן אינה מחשבה, מעשהו נחשב מעשה. אב החפץ להנות את ילדיו, יכול גם להקצות במחשבתו את החפץ למשחק ילדיו, או אז, החפץ יועד למשחק על ידי גדול ואינו "מוקצה"... (עיין נחלת ישראל פרק ט"ו אות ז').

עם זאת, יש המצדדים כי אין צורך במעשה בגוף החפץ ודי במעשה חיזוני, כגון, איסוף גלעיני המישמש יחד, כדי שהחפץ ייחשב כמי שנעשה בו מעשה לייחדו למשחק (ראה "הלכה ערוכה" עמוד קי"ח שהביא ראה לכך, ועיי"ש בהערה).

דעת מרן הבית יוסף: עדיין אין בכך די. לדעת בית יוסף (שולחן ערוך, או"ח, שם סעיף מ"ה), ייחוד למשחק אינו נחשב ייחוד! לדעתו, כדור משחק הוא "מוקצה" וכל ייעוד וייחוד אין בכחם להפקיעו מדין "מוקצה" (משנה ברורה ס"ק קנ"ז). כלומר, לדעת הבית יוסף, דווקא ייחוד לשימוש בעל חשיבות מפקיע ממנו דין "מוקצה", אך ייחוד לשם משחק אינו חשוב דיו כדי להסיר דין "מוקצה" מן החפץ. עלינו, איפוא, להסיק, כי בני עדות המזרח יורו לילדיהם להימנע מטלטול חפץ "מוקצה" שיועד על ידם למשחק, ואילו בני עדות אשכנז יבדקו אם ילדם ביצע מעשה בחפץ, או ההורה ייעד אותו לשימוש, ואז הילד רשאי לטלטלו בשבת (הלכה ערוכה, שם, קי"ד, ועיי"ש שמש"כ השו"ע "כדור", היינו: חפץ מוקצה שיוחד למשחק, כפי שהתבאר, אך חפץ שיוצר מראש למטרת משחק, ונרכש בכסף מלא כמשחק, אינו מוקצה).

דף נד/ב - נה/א

גדרים וסייגים בחובת התוכחה

סוגייתנו העוסקת בענייני תוכחה, מצוטטת רבות בספרי הפוסקים העוסקים בהגדרת חיוב התוכחה.

ציוותנו התורה (ויקרא יט/ז): "הוכח תוכיח את עמיתך" - "הרואה חבירו שחטא או שהלך בדרך לא טובה, מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך" (רמב"ם הלכות דעות פרק ו' הלכה ז').

הוכחת חוטא שימשיך במעשיו: אחד הדיונים שבו עסקו הפוסקים הוא, אם חובה התוכחה תקפה גם כאשר ברור כי החוטא לא ישעה לדברי התוכחה שייאמרו לו. לכאורה, קיימת הוכחה מוצקה בגמרתנו לכך שבמקרה האמור אין חובה להוכיח את החוטא.

בנביא (יחזקאל ט/ט) נאמר כי לפני חורבן העיר ירושלים ובית המקדש, הקב"ה ציווה על המלאך גבריאל: "עבד בתוך העיר בתוך ירושלים, והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה". הגמרא מסבירה: "אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל, לך ורשום על מצחן של צדיקין תיו של דיו, שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה". כאשר מדת הדין טענה כי הצדיקים אינם חפים, מפני שלא מיחו בפני הרשעים על עוונותיהם, ענה הקב"ה: "גלוי וידוע לפני, שאם מיחו בהם, לא יקבלו מהם". הרי לנו, כי אין חובה להוכיח רשע שלא יקבל את התוכחה [ואף שמידת הדין שבה וטענה, כי רק לפני הקב"ה הדברים היו גלויים, אך אותם צדיקים לא ידעו על כך, עדיין מוכח, כי

שהובילו אל מיטתו הוא הבין בדיוק מה קורה.

רעיונו סעדה אותו כל העת ומיאנה לעזבו, אך הוא שיכנע אותה, כי אם לא תיאות להסכית לדבריו, רע ומר יהיה גורלם.

עוד שבועות אחדים מתקיים יריד הבדים השנתי, והוא אינו מסוגל אפילו לחשוב מה תהייה התוצאות אם ישגר הירידה את אמו או את ביתו, או גרוע מכל - את שתייהן בצוותא. את חייבת ללכת, הפציר בה ושכנע אותה, בידועו כי מח עסקי שוכן בקדקדה.

הוא שכח מהשיעול ומדלקת הריאות. הרופא שהגיע לביקורו השבועי הקבוע נדחה על אתר. ימים ארוכים היה יושב-מקפץ במיטתו, ומסביר בהתלהבות את אופן התנהלות דרכי היריד. אל תשכחי בילא. אף פעם אל תכנסי לתוך האוהל של הסוחר. תעמיד בפתח, יד אחת מחזיקה בארנק כעומדת לשלף את הסכום, והיד השנייה מסוככת על העיניים המופנות מידי פעם כלפי הפתח, כבוחנות את מרכולתם של הסוחרים האחרים. הוא יתבלבל, אני מבטיח לך, קרא בהתרגשות עד שאמו חשדה שכל מחלתו אינה אלא תירוף לחופשה ארוכת-טווח. החמדנות שתתעורר בו למראה ידך המושטת אל הארנק, תעניק לו את ההרגשה שהוא עומד להפסיד את עסקת-חיינו, הוא יסכים לסכום שתציעי בפניו, ואז, בלי לחשוב פעמיים, תוציאי את הכסף במקום וחתמי איתו על העסקה. הוא כבר ינסה להתחרט, הפטיר בחיוך, כמו היה עומד במקום ורואה את קמטי הצער הנחרשים במצחו של הסוחר הפתאי, אבל את תעמדי על שלך. חתמנו, נקיים את העסקה.

יותר משהפנימה את דבריו, הפנימה את העובדה שעד שאלה תאמר לו שהפנימה את דבריו הוא לא ישלך אותה לדרכה.

ותצא בילא לדרכה. בימים פקדתה בעתה מגנבים שאולי יחמדו את ממונה, ובלילות פקדוה חלומות בעתה, על הסוחר הזועם שגילה כי אשה שאינה סוחרת ולא בת של סוחרת, היתלה בו ושיטתה בו. לילה לפני היריד התערבו שני פחדיה המבעיתים זה בזה והפכו לחלום מאוריד.

בהגיע הבוקר, ניצבה בילא לפני משימת חייה. **היריד** המה אדם. היא לא ידעה מי מוכר ומי קונה, מי סוחר, מי מלווה, מי לווה, מדוע כולם לוקחים את הכל ועדיין הכל נשאר באותו מקום. אשה צנועה העושה רצון בעלה היתה ביילא. אוחת בארנקה בחזקה, צעדה בהיסוס תחת אחת הסככות ונרגעה לאחר שנוכחה לדעת כי זוג הסוחרים שניצבו מולה היו בני דודיה הראשונים.

המתח התפוגג באחת. כל חרדותיה נמוגו, פחדיה התאדו וחיש מהר היא שבה להיות היא עצמה, ביילא עקרת הבית. לא סוחרתה ולא מנהלת עסקים. עוד זה מה שהיה חסר לה.

שבעה ימים של שתיקת-חרדה הופרו באחת. ביילא פצחה את פיה והחלה לספר מן ועד באר שבע, על החורף שקדם לחורף שגולל על זלמן את דלקת הריאות, בעוד הללו סוככים בידיהם על עיניה ומביטים אל הרחוב... אולי תבין. ביריד אין זמן.

בילא, התעורר אחד מהם, סוף סוף יריד היום, עושים עסקים. כן, עסקים, התעשתה ביילא. אילופו של זלמן היה כלא היה. הנה ארנקי, מאה רובל לפניכם, תנו לי תמורתם מה שתתנו לי ואלך לדרכי.

סחבו הללו סחורה לשארת-בשרם, המריצו את משרתיהם, דירבנו את עובדיהם, העמיסו את הבדים המשובחים למעלה ואת הבדים הפחות משובחים למטה, וכאשר נארזו החבילות כדבעי, הזדרזה ביילא לפתח את קשרי ארנקה ותהום העיר מצווחתה. הכסף איננו!!!

שני בני הדודים לא ידעו את נפשם. מחציתו הראשונה של היום עברה עליהם בשמיעת סיפוריה, עד ערבו של יום יזדקקו לשמוע את אנוחותיה ולפייסה במילות כיבושיון. הכל יצאו לחיפושים

לו היו יודעים היו פטורים] (הגהות מיימוניות על הרמב"ם שם אות ג' בשם כמה ראשונים וכן דעת תוס' ד"ה ואע"ג. עיי' "ביאור הלכה" סי' תר"ח ד"ה "אבל אם מפורש בתורה").

להוכיח חוטא גם אם יהפוך משוגג למזיד: ברם, רבי אליעזר ממיץ, בעל היראים, חולק וסובר כי קיימת מצוות תוכחה גם כאשר ברור שהחוטא לא ישעה לדברים. זאת, ועוד: להלכה אף נפסק (רמ"א או"ח סי' תר"ח סעי' ב'), כי גם במקרים שבהם החוטא יהפוך משוגג למזיד בעקבות התוכחה, עדיין חובה להוכיחו! אמנם, בגמרא נאמר במקומות אחדים (לקמן קמח/ב, ביצה ל/א), כי "מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידים", אולם בעל העיטור מגביל סייג זה לאיסורים שאינם מפורשים בתורה, ואילו על איסורים המפורשים בתורה חובה למחות ביד החוטא ולהוכיחו בכל מקרה, וכן נקטו ראשונים רבים וכן נפסק להלכה (רמ"א שם).

עדיין עלינו לבאר, כיצד שיטה זו מתיישבת עם האמור בגמרתנו, כי הקב"ה הגן על הצדיקים שלא מיחו ביד הרשעים, בטענה כי תוכחתם לא היתה מתקבלת. היו שביקשו לומר ("עפרא דארעא על ארעא דרבנן" השמטות מ' אות קל"ו), כי הצדיקים אכן מיחו על איסורים מפורשים בתורה, וכל הדו שיח בין הקב"ה למידת הדין התנהל על עבירות קלות. ברם, דבריהם נדחו בטענה, כי לא יתכן להענישם על אי תוכחה על עבירות קלות, בעונש החמור מזה של החוטא בעצמו ("אוצר המלך" לרבי צדוק הכהן, הל' דעות פ"ו הל' ז').

ביאור הלכה (שם) מבאר, כי אכן חובה למחות ביד החוטא, הן אם הדברים יתקבלו והן אם לאו. ברם, אין להשוות בין ענשו של הנמנע מהוכחת החוטא אשר ימנע מן החטא בעקבות התוכחה, לבין ענשו של זה של הנמנע מהוכחת חוטא שיעמוד במריו. הנמנע מהוכחת החוטא נתפס בעונו, מפני ש"כל ישראל ערבים זה לזה" (שבועות לט/א-ב, עיי"ש), אך ורק אם זה היה סר מעונו בעקבות התוכחה, וזאת אשר טען הקב"ה להגנת הצדיקים, כי אין להתפיסם בעוון החוטאים, מפני שהללו לא היו שבים מדרכם הרעה.

להוכיח החוטא כדי שלא ילמדו ממעשיו: הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (שו"ת "טוב טעם ודעת" מהדורא תליתאי ח"ב סי' ז), מסיק מגמרתנו הלכה נוספת בהלכות תוכחה. הגמרא (נד/ב) מבארת את האמור במשנה ש"פרתו של רבי אליעזר" יצאה עם משא בשבת, שלא כדיון, כי אף על פי שלא היתה פרתו, אלא פרת שכנתו, "מתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו". מכאן הוא מסיק, כי ככל הנראה רבי אליעזר נמנע מלהוכיחה מפני שסבר שמוטב תהא שכנתו שוגגת ולא מזידה, אולם, היה עליו להוכיחה, מפני שאחרים למדו ממעשיה אשר נעשו בפרהסיא, ומוטב תהא שכנתו מזידה ולא שוגגת, ובלבד שאחרים יתודעו לתוכחתו של רבי אליעזר וימנעו ממעשים דומים.

דף נו/א דברים הניכרים חזא

קבלת לשון הרע בדברים הניכרים

הכל יודעים על חומרתו הנוראה של איסור לשון הרע. השומע לשון הרע על הזולת, אינו רשאי להאמין לדברים וחובה עליו להתחזק בליבו כי לא נכונה היא השמועה.

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

ברכת גדולי ישראל

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

מרן ראש הישיבה
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764

רחבים, אותם הובילו שני בני הדודים, אשר לא היינו להשלים עם העובדה כי כל הדיבורים עד כה היו לשווא ללא כל תועלת.

עודם מחפשים בקצהו המזרחי של היריד, השיגתם השמועה כי בקצהו המערבי של היריד נמצאה האבידה. חיש מהר התמלאה סככתם בהמון אדם, ובין כך ובין כך החלו להרהר בינם לבין עצמם, כי כל הסיפור גולל לעסקם פרסומת לא רעה כלל ועיקר.

כעבור דקות אחדות הגיע אל המקום יהודי נרגש, קסקט לראשו, אזור למתניו וצרור רובלים בידיו. הכל לחשו בהתרגשות, הקיפו אותו, המתניו להיוכח במחזה המרגש, יהודי מקיים מצוות השבת אבידה, מחזיר סכום הגון שמצא ביריד. שקט. הוא לא נע ולא זע.

מאז דהוא הכה באצבע צרידה, משל היה מזרז את הש"ץ שיפתח ב"ברוך", אחר דחק בו קלות, והוא נטוע על מקומו, מנענע את ראשו באיטיות לשלילה. קולות רטינה החלו בוקעים מקרב ההמון. בני הדודים החליטו כי עליהם להוכיח מנהיגות, וכמעט שעשו כן, אך הלז פצח את פיו וטען, כי הן רק אתמול היה בבית המדרש ובו שמע בשיעור, כי המאבד כסף בעיר שרובה נכרים, אשר אינם אמונים על מצוות השבת אבידה, מתייאש ממנו, ואם כן, גם אשה זו התייאשה מכספה ושוב אינו שלה. אם יצדקה רוצה היא, אשקול זאת בחיוב, לב רך לי. אמנם גם לי אשה וילדים הממתינים לפת לחם, אך בשעה שאדון עם עצמי בעניין, לא אשמוט מזכרוני את העובדה, כי אלמלא חדלונה לא הייתי זוכה באוצר.

הדיון עבר לפסים הלכתיים. זרועותיהם של הגברתיים רפו, וביניהם נדחקו תלמידי-חכמים שנקלעו ליריד והחלו תרים ודנים בעניין. זה אומר בכה וזה אומר בככה. חלפה שעה קלה, ונידמה היה, כי אם לא יופיע במקום רבה של קובנא, הגאון הנודע רבי אלחנן ספקטור, זכר צדיק לברכה, לא יימצא פתרון מן הסבך המפותל.

והוא אכן הופיע, במלא הדר קומתו. **יהודי** תביב, השב לה את הכסף.

כבוד הרב, היא התייאשה מהכסף. **קולו** של רבי יצחק אלחנן רעם בשבילי יריד הבדים, כמו היה עומד על זוכן הישיבה הגדולה ונושא שיעור תורני. בהניפו את ידיו הסביר למוצא ההגון ולכל מי שחפץ לשמוע, והיו הרבה כאלה: רק מי שהממון שלו רשאי להתייאש! הכסף אינו שייך לה, הוא שייך לבעלה, היא אינה אלא שלוחתו, יכולה היא להתייאש מכאן ועד עולם, הכסף נותר שייך לבעלה. השב לו אותו כי שלו הוא.

לימים היו בני הדודים מספרים, כי בתחילתו של יום לא תיארו לעצמם, אלו חוויות יתרכזו בדוכנם בתוך מספר שעות.

ואנו לא הבאנו סיפור זה אלא בשביל זעקתו של בעל מוסר אשר שמע את הדברים והגיב בהתרגשות: השומעים אתם? שליח אינו רשאי להתייאש!

במעמד הר סיני נמסר לידי בני אנוש הפיקדון היקר ביותר שהופקד אי פעם בידם. זכינו לשליחות הנשגבה והרמה ביותר: לשמור על התורה, לקיים את מצוותיה ואת דיניה, וללמוד בה, ללמוד אותה, להבין אותה ולהגות בה.

שאלו את לומדי הדף היומי, הם יספרו לכם, כי לא הרי יום אחד כמשנהו, או בלשונם: יש דף ויש דף. מסכת ברכות היתה ללא ספק קלה יותר ממסכת שבת. הכל יודעים כי הסיפוק עצום, אבל לפעמים קשה, בוודאי, מקשיים אין להתעלם. אבל להתיאש? שליח: להתיאש?

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה' נתן התורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

ברם, מסוגייתנו הוכיחו הפוסקים, כי במקרה מסויים, רשאי השומע לקבל את הדברים ולא לדחותם מעל פניו.

גמרתנו מספרת שציבא פגש את דוד המלך ע"ה וסיפר לו כי מפיבושת ערק והצטרף לאבשלום, בנו של דוד המלך ע"ה, אשר מרד בו, ודוד קיבל את הדברים. שמואל מסביר, כי "לא קיבל דוד לשון הרע, דברים הניכרים חזא". הגמרא מסבירה, כי הופעתו המרושלת של מפיבושת בפני דוד המלך, חיזקה את דבריו של צבא, כי מפיבושת אינו מכבד את מלכותו של דוד. בעל הגהות מימוניות (הל' דעות פ"ז אות ד') מסיק מכך להלכה, כי "אם רואה דברים הניכרים, רשאי להאמין ולקבל, כדאיתא בפרק במה בהמה מדוד...". הסמ"ג וה"רי"א (לאוין י') כותבים גם הם, כי "אם רואה בחבירו צדדים ועניינים שנראה הדבר אמת, רשאי להאמין ולקבל".

כך גם פוסק להלכה, רבינו החפץ חיים זצ"ל ("חפץ חיים" כלל ז' סעי' י') אשר מוסיף ("באר מים חיים" כ"ב), כי הלכה זו מקובלת לכל הדעות [גם על רב בסוגייתנו, האומר "קיבל דוד לשון הרע"].

מה הוא מקורו של היתר זה, לקבלת לשון הרע מבוסס?

בספר "זרע חיים" (כלל ז' סי' י') מבאר, כי איסור קבלת לשון הרע נלמד מן הפסוק (שמות כג/א) "לא תשא שמע שוא". הראשונים מבארים, כי יסוד האיסור הוא להאמין לשמועה בגנות נשוא השמועה, כאשר קיימת אפשרות שהיא עלילת שווא, והתורה מצווה על האדם לבל יקבל את הדברים בלבו, מפני שיתכן שהשמועה אינה נכונה. אולם, אם הדברים מאומתים ומבוססים באמצעות מקורות אחרים, אף אם לא בהוכחה ברורה וראייה מוצקה, אין איסור להאמין לשמועה (ועיי"ש עוד בכלל ו' סעי' א').

ה"חפץ חיים" זצ"ל ("באר מים חיים" אות כ"ו) מדגיש: "בכל זאת צריך להיזהר מאד ולחקור בשבע חקירות אם הם באמת דברים הניכרים... כי היצר מטעה את האדם מאד, ומראה לו כמה דברים הניכרים שהם אמת כדי שיאמין בזה. וילכדנו על ידי זה ברשת של עוון קבלת לשון הרע, ועל כן אל ימהר להקל בזה". ה"חפץ חיים" זצ"ל מוסיף, כי גם כאשר הדברים נכונים וניכרים דברי אמת, חובת השומע לדון את נשוא השמועה לכף זכות, היינו: אם אפשרי לדונו שעשה את הדברים מתוך כוונה טובה, אסור להחליט כי עשה זאת מטעמים שאינם הוגנים.

כמובן שהיתר זה אינו אלא היתר לשומע להאמין לדברים, אך הוא אינו רשאי להפיצם, כפי שכל אדם אינו רשאי לספר לשון הרע על הזולת.

המאירי חותם את הדיון בסוגייתנו בדברים הבאים: "לשון הרע מדה פחותה, מגונה עד מאד, וגורמת להשחתת כל חבה והריסת כל מצב... דרך הערה אמרו, אלמלא לא קיבל דוד לשון הרע, לא נחלקו מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל עבודה זרה, ולא גלינו מארצנו".

פנינים

דף נה/א תמה זכות אבות תוד"ה ושמואל... אומר רבינו תם... אבל ברית אבות לא תמה

רמז בפסוק

זכות אבות תמה, אומרת הגמרא, ובעלי התוספות מוסיפים על אתר, כי ברית אבות לא תמה. רמזו הדבר בפסוק (ויקרא, בחוקותי): "ואף גם זאת" - ראשי תיבות זכות אבות תמה - "בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים להפך בריתי איתם!" ...

דף נה/א חותמו של הקב"ה אמת

אמת יש רק אחת

"חותמו של הקב"ה אמת". מדוע?

הקב"ה הוא יחיד ואין שני לו, ואף האמת היא רק אחת, אומר המהר"ל שקר - אין לו גבול דוגמא לדבר, אמרו חכמי הדורות: $2 \times 2 = 4$, זו התוצאה היחידה. אולם אם 2×2 אינם ארבע, יש לתוצאה אפשרויות אין סוף... באמת, הוסיף רבי יוסף שאול נתנון, שלא כבשאר המידות, אין במידת אמת דרגות כלל. או שזו אמת או שאין זו אמת...

דף נה/ב כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה

טעות גמורה

דקדק החיד"א:

לא אמרו: כל האומר ראובן חטא טועה, כי אם "אינו אלא טועה"; אין שום צד אמת בדבר כלל וכלל... ("פתח עיניים").

דף נו/א כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו

מלחמה בשלימות

היה אומר הרבי מקוצק זיע"א:

על היוצא למלחמה להיות מסור לה בכל ליבו ובכל נפשו ולא להרהר כלל בבני ביתו - "גט כריתות כותב לאשתו" [ועיין ברמב"ם הל' מלכים פ"ז הט"ו שכתב שאכן על היוצא להלחם ש"לא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא יחמה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה"].

וכך, אמר, יהא נוהג אף היוצא למלחמת היצר... לא יהרהר במאום.

דף נו/ב נתן דציצותא

בזכות הציצית

בגמרא נזכר שמו של נתן דציצותא, והראשונים מפרשים, כי היה בעל תשובה (עי' רש"י). בספר אמרי שמאי (כאן) מפרש, כי יתכן שהוא הוא שנוזר במסכת מנחות (מד/א) שחזר בתשובה בעקבות שנוזר במצות ציצית, ובמדרש הגדול (סוף פרשת שלח) נאמר כי היה שמו נתן. זהו, אם כן, "נתן דציצותא"...

לעילוי נשמת

ה"ר אפרים יעקב פולק ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ג' באייר תשד"ם
תנצב"ה

הנוצח ע"י משפחות פולק,
קרפין, ומי זהב שיחיו

צא ולמד

מה זו גמרא מושלמת

בשורה ללומדי הדף היומי! הגמרא המושלמת ללימוד בחשק בהוצאת עוז והדר ומאורות הדף היומי

- רקע מיוחד שמקל על הקריאה ומונע כאבי עיניים
- מנוקד ומפוסק בדיוק ובשלמות
- הדגשות לסימון תחילת עניין בגמרא, ברש"י ובתוספות
- כולל פירוש מאורות ההלכה
- עם משניות זרעים וטהרות מבוארות

בברכת גדולי ישראל

להשיג בחנויות הספרים ובטלפון: 1-800-22-55-66